

УДК 35.085

*А. П. Рачинський,
кандидат наук з державного управління, доцент кафедри
державного управління і менеджменту, Національна академія
державного управління при Президентіві України*

СТРАТЕГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

У межах даної статті встановлено, що стратегічне мислення керівника органу державної влади забезпечує повноту розуміння методології державно-управлінських проблем та технологію їх вирішення; складає основу прийняття державно-управлінських рішень; завжди спрямоване на забезпечення відповідних організаційних змін. Основним критерієм стратегічного мислення має бути чітка орієнтація керівника органу державної влади на реалізацію стратегічних пріоритетів у довгостроковій перспективі.

Within this article, has been found that the strategic thinking of public authority manager: provides complete understanding of the methodology of state-management problems and technology of their solutions; makes the basis of state-management decisions, always aimed at providing appropriate organizational changes. The main criterion for strategic thinking should be a clear orientation of the public authority manager on the implementation of strategic priorities in the long term.

*Ключові слова: стратегія, стратегічне мислення, керівник органу державної влади, стратегічне планування, державно-управлінські рішення.
Key words: strategy, strategic thinking, public authority manager, strategic planning, state administrative decisions.*

ВСТУП (НАУКОВА ПРОБЛЕМА, СТУПІНЬ ЇЇ ВИВЧЕНОСТІ, АКТУАЛЬНІСТЬ ТІЄЇ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ, ЯКІЇ ПРИСВЯЧЕНА СТАТТЯ)

Стратегічне управління персоналом в органах державної влади України являє собою нову та малодосліджену предметну сферу, особливо що стосується державно-управлінської науки, для якої й досі дана проблема становить значну методологічну прогалину. На сьогодні для державно-управлінської науки постає складне завдання: розроблення нової методології вивчення проблеми стратегічного управління персоналом в органах державної влади, спираючись на теоретико-практичний арсенал власної предметної галузі.

Це, у свою чергу, висуває завдання розробки сучасних принципів, правил, процедур стратегічного управління персоналом в органах державної влади, що базувалися б на вивченні мотивації його діяльності, оцінці результативності, здатності ефективно адаптуватись до нових умов діяльності в умовах кризи, здатності керівного складу органів державної влади накопичувати стратегічні знання як єдиний спосіб формального та реального прогнозування розвитку очолюваних ними структур. Такий контекст розгляду даної проблематики має на меті побудувати нову парадигму стратегічного управління, яка будь-що мала б

прогнозований результат, вилучала фрагментарність його результативності.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ (МЕТА І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Отже, досить важливою проблемою, з якою зіштовхується керівник органу державної влади у процесі реалізації своїх функціональних повноважень, є розробка та реалізація технології стратегічного управління, яка за необхідності має супроводжуватись стратегічним мисленням. Відповідно основним завданням даного дослідження визначається аналіз сутності та встановлення специфіки стратегічного мислення сучасного керівника органу державної влади.

РЕЗУЛЬТАТИ (СИСТЕМА ДОВЕДЕНЬ ЗАПРОПОНОВАНОЇ ГІПОТЕЗИ, НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ)

Стратегічне мислення, що характеризує здатність керівника накопичувати стратегічні знання, являє собою чи не єдиний спосіб формального та реального прогнозування розвитку органу державної влади. В даному відношенні стратегічне мислення керівника складає основу прийняття державно-управлінських рішень сприяє зниженню ризику при прийнятті таких рішень, тим самим допомагає усвідомити єдність загальної мети в межах певної організаційної структури [7].

Аналізуючи сутність стратегічного мислення керівника органу державної влади доцільно виходити із розуміння функціональної сутності стратегії. Під останнім традиційно розуміється інтегрований набір заходів необхідних для розвитку організаційної діяльності керівника. Аби розробити такі інтегровані заходи, керівник повинен володіти стратегічною методологією розуміння проблеми. З цією метою керівник повинен сформувати системний підхід до розроблення та реалізації стратегії, адже саме це і виступає важливим засобом прийняття стратегічного рішення. Його ефективність визначається критерієм реакції на неочікувану можливість стикнутись з проблемною ситуацією.

Відповідно розуміння змісту стратегічного мислення формально базується на таких правилах: а) стратегічне мислення передбачає отримання чіткої, заснованої виключно на фактах інформації; б) стратегічне мислення керівника ґрунтується на загальноприйнятих аксіологічних положеннях про управлінську практику; в) стратегічне мислення керівника спрямоване на передбачення перспектив розвитку організаційної структури.

Виходячи із поданого контексту розуміння стратегічного мислення керівника, під ним доцільно розуміти його методологічну здібність, що може виступати своєрідним функціональним планом, відповідно до якого спрямовується діяльність організаційної структури. Загалом стратегічне мислення завжди спрямоване на забезпечення відповідних організаційних змін у структурі. Відтак, стратегічне мислення керівника є результатом ефективної системи навчання та розвитку комунікативних здібностей персоналу органу державної влади.

Важливою проблемою, з якою стикається керівник органу державної влади у процесі реалізації своїх функціональних повноважень, є розробка та реалізація технології стратегічного управління, яка за необхідності має супроводжуватись стратегічним мисленням. На думку С.М. Крутаніна, "секрет стратегічного управління — в наявності відповідного мислення, що дозволяє: здійснювати стратегічне бачення перспектив діяльності; ухвалювати стратегічні рішення (на основі аналізу); "бачити" взаємозв'язки стратегії і політики і управляти ними" [3, с. 37].

Відтак, стратегічне мислення базується на розвинених здібностях рефлексії, навичках, набутих емпіричним шляхом (у процесі управлінської практики) або на спеціальних заняттях (організаційною діяльністю, розумових іграх) [5, с. 34].

Особливу увагу в даному контексті слід звернути і на той факт, що саме стратегічне мислення забезпечує повноту розуміння методології державно-управлінських проблем та технологію їх вирішення. Це пов'язано із тим, що абстрактність, яка властива стратегічному управлінню, утруднює його розуміння, а відтак і належне здійснення. З цією метою аби забезпечити реалізацію стратегічного управління, керівник має володіти практикою стратегічного міркування.

Стратегічне мислення спрямоване на досягнення стратегічних цілей розвитку організації. У даному відношенні стратегічне мислення керівника являє собою арсенал стратегічних засобів (соціально-психологічні, організаційні технології, методи, методики та прийом-

ми) управління діяльністю персоналу організації щодо спрямування його на досягнення стратегічної мети.

На нашу думку, при визначенні сутності стратегічного мислення доцільно виходити із його стратегічного механізму регулювання саме процесу прийняття та реалізації управлінських рішень (оформлених у вигляді стратегій, концепцій, пріоритетів). Відповідно до цього стратегічне мислення керівника базується на розробці альтернативних моделей розвитку організаційної структури, які, на думку І. Ансоффа, мають будуватися на розробці та запровадженні нової управлінської парадигми, основними аспектами якої виступають наступні положення:

— управління персоналом має здійснюватися, виходячи із стратегічних завдань організації, а не бути лише засобом, що реагує на проблеми, які виникають у процесі адміністративної практики;

— людина — найважливіший ресурс організації, а не засіб її функціонування;

— функції управління персоналом є основним завданням менеджменту організації [2, с. 93].

Відповідно, аналізуючи специфіку стратегічного мислення сучасного керівника органу державної влади, доцільно виходити із того, що таке мислення передусім повинно мати прагматичний характер. Це, зокрема, пов'язується із тим, що стратегічне управління персоналом являє собою "програмний спосіб мислення і управління, що забезпечує узгодження цілей, можливостей організації та інтересів її персоналу" [4, с. 32]. Відповідно до цього саме стратегічне мислення керівника визначає "генеральний курс розвитку організаційної структури", сприяючи тим самим підвищенню мотивації, зацікавленості персоналу у його реалізації. Це тим самим свідчить про те, що стратегічне мислення є основою розробки та реалізації стратегічної діяльності керівника. Процес організації останньої включає "не лише програми розвитку, але і ухвалення і виконання рішень, розрахованих на перспективу" [4, с. 94].

В даному відношенні стратегічне мислення керівника носить функціональний характер, оскільки спрямоване на розробку комплексу заходів визначення пріоритетності цілей і динаміки розвитку організаційної структури, своєчасності запровадження дій, передбачення, аналізу наслідків таких дій.

Виходячи із цього основним критерієм стратегічного мислення керівника органу державної влади має бути чітка орієнтація на реалізацію стратегічних пріоритетів у довгостроковій перспективі. Це свідчить про те, що стратегічне мислення завжди зорієнтоване на реалізацію стратегічного планування. Методологічна єдність стратегічного мислення та стратегічного планування чітко простежується через основні стадії реалізації останнього. До основних стадій стратегічного планування основного виключно на стратегічному мисленні американський вчений В. Федерік відносить:

— планування, основане на прогнозуванні (розширення тимчасового горизонту планування; виявлення неточностей в прогнозах; розробка і застосування оптимізаційних методів прогнозування (трендовий аналіз, регресійний аналіз, моделі стимуляції);

— зовнішньо орієнтоване планування (плани, основані на стратегічному мисленні відрізняються від статичних планів, тим, що розподіл ресурсів здійснюється динамічно, відповідно до чого керівник шукає нової можливості переміщення в портфельній матриці у вигіднішу позицію шляхом набуття нових здібностей, що відповідає потребам організаційної структури);

— безпосереднє стратегічне управління (результатом стратегічного управління є поєднання стратегічного планування та тактичного (щоденного) управління у єдиний чітко узгоджений процес, що є невід'ємною складовою прийняття ефективних державно-управлінських рішень) [7, с. 26].

Стратегічне мислення керівника має бути спрямоване на формування його стратегічного бачення, яке, на думку К. Арнольдо, виникає лише за умови спроможності керівника порівняти мету та результат організаційної діяльності з логікою організаційно-управлінського мислення [6].

Таке стратегічне бачення з позиції класиків теорії стратегічного управління дозволяє моделювати систему діяльності (будувати статичну і динамічну складові стратегії), що здебільшого і визначає її успіх. При цьому управлінець будь-якого рівня ієрархії повинен мати, як мінімум, два погляди на управлінську діяльність: конкретно на ситуацію, що склалася, і з позиції більш загального рівня. Це дозволяє моделювати процеси на макrorівні з подальшим доповненням такого бачення конкретними знаннями. Виникає перехід між стратегічним і тактичним баченням, що дозволяє виключити руйнування різномасштабних систем діяльності, вбудованих одна в одну [9].

Завдяки цьому і відбувається перебудова мислення керівника із тактичного на стратегічний рівень, що позначається на оцінці та ставленні керівника до певних подій, чи конкретних управлінських ситуацій.

ВИСНОВКИ (НАУКОВА НОВИЗНА, ТЕОРЕТИЧНА І ПРАКТИЧНА ЗНАЧУЩІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗБОК З ЦЬОЇ ТЕМИ)

Виходячи із проведеного аналізу, стратегічне бачення доцільно розглядати як один із важливих структурних елементів реалізації стратегічного мислення, який забезпечує розробку та реалізацію окремих управлінських стратегій. У такий спосіб стратегічне бачення керівника органу державної влади визначає перспективні напрями його розвитку; забезпечує формування технологій, методів, способів, прийомів стратегічної діяльності персоналу; являє собою динамічну модель систематизації діяльності персоналу відповідно до внутрішніх організаційних потреб та вимог зовнішньоорганізаційного розвитку.

Аналізуючи специфіку стратегічного мислення сучасного керівника орга-

ну державної влади, слід виходити із основних гносеологічних прийомів, які визначають відповідні типи прийняття керівником стратегічних рішень. До таких прийомів слід віднести:

— можливість керівника сформулювати власну концептуальну систему, яка б дозволяла чітко класифікувати типи стратегічних завдань, які перед ним постають у процесі управлінської діяльності (стратегічні завдання визначають тип розвитку організаційної структури);

— здатність керівника чітко узгоджувати стратегічні та тактичні завдання у процесі своєї професійної діяльності, аби розробити альтернативні варіанти управлінських рішень;

— спроможність керівника розробляти стратегічні методики подолання кризових ситуацій в сучасних умовах соціально-політичного та економічного розвитку;

— утвердження керівником стратегічної системи мотивації, відповідно до реалізації стратегічних принципів розвитку організаційної структури.

Відтак, наведені вище гносеологічні прийоми керівника прийняття управлінських рішень є важливою складовою динамізації процесу реалізації стратегії. Це свідчить про те, що ефективна діяльність керівника передусім має бути спрямована на розвиток стратегічного мислення.

Таким чином, здійснений нами аналіз сутності стратегічного мислення дозволив розкрити його критерії у здійсненні управлінської діяльності, відповідно до чого конкретизовано методики, які перетворюють його на важливу складову здійснення стратегічного управління у системній діяльності органів державної влади. Це у свою чергу увиразнює потребу у детальному вивченні сутності стратегічного управління як засобу розвитку діяльності сучасного керівника органу державної влади.

Література:

1. Ансофф І. Новая корпоративная стратегия / Ансофф І. — СПб.: Питер Ком, 1999. — 477 с.
2. Грачев М.В. Суперкадры: Управление персоналом в международной корпорации / Грачев М.В. — М.: Дело, 2005. — 327 с.
3. Крутин С.М. Управление персоналом: стратегические ориентиры / Крутин С.М. — М.: Кондор, 2006. — 294 с.
4. Ладанов И.Д. Практический менеджмент / Ладанов И.Д. — М.: Ника, 1992. — 478 с.
5. Стратегия в трудах военных классиков: в 2 т. — М., 2006. — 717 с.
6. Arnoldo C. Hax. The Strategy Concept and Process / Arnoldo C. — England: Avebury, 1994.
7. Frederick W. Gluck. The evolution of strategic management / Frederick W. Gluck, Stephen P. Kaufman, A. Steven Wallick: <http://www.mckinseyquarterly.com>.
8. French W.L. Organization Development: Objectives, Assumptions, and Strategies. Renents of the University of California / French W.L. // California Management Review. — 2006. — № 2. — 701 p.: <http://www.mckinseyquarterly.com>.
9. Harrison J.S. Strategis Management of Organizations and Stakeholders. Theory and Cases / Harrison J.S., Caron H. John. — West Publishing Co., 1994.

Стаття надійшла до редакції 30.12.2009 р.